

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОБНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 17 (60)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2017

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 17 (60) / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т ; [редкол.: В. В. Вербець, М. С. Янцур, І. Д. Бех та ін]. – Рівне : РДГУ, 2017. – 332 с.

Збірник наукових праць містить статті з проблем гуманітарної парадигми сучасної освіти, дидактики новітньої школи, соціалізації та ресоціалізації в освітньому просторі, компетентнісної підготовки педагога та використання інноваційних освітніх технологій у дошкільній, загальноосвітній, професійній і вищій освіті.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, вихователів, вчителів, викладачів та студентів вищих, професійно-технічних, загальноосвітніх і дошкільних навчальних закладів

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкоровайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Войтович Ігор Станіславович – доктор педагогічних наук, професор (Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова);

Грицай Наталія Богданівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член Академії наук вищої школи України (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пелех Людмила Романівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пелех Юрій Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Потапчук Тетяна Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Романишина Наталія Василівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'язнавства Київського славістичного університету);

Сверлюк Ярослав Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Тишук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 7 від 29.06.2017 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Пластова, 39, Рівненський державний гуманітарний університет.

ISBN 966-7281-10-9

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2017

ЗМІСТ

<i>Павелків Р.В.</i> Проблема розуміння та утвердження цінності особистості сучасним педагогом	3
<i>Малафійк І.В.</i> Суб'єктність як якість сучасної освіти	6
<i>Руденко В.М.</i> Зміст вищої освіти як предмет педагогічного проектування в контексті культури	11
<i>Беленька Г.В.</i> Формування фахової компетентності майбутніх педагогів під час навчання в університеті	15
<i>Літнік О.О.</i> Закономірності та принципи педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу в умовах вищого навчального закладу	19
<i>Пелех Ю.В., Непеляк М.С.</i> Глобалізаційний вимір сучасного вищого навчального закладу: інноваційний погляд	22
<i>Волинець К.І.</i> Людський капітал як фактор інноваційного розвитку вищого навчального закладу	25
<i>Оксенюк О.В.</i> Науковий парк у системі освітологічної підготовки фахівців	29
<i>Міщенко Т.О., Стадник Н.В.</i> Студентоцентричне навчання як вектор розвитку гуманітарної парадигми освіти	32
<i>Петрук Л.П.</i> Теоретико-методичні основи організації самостійної роботи студентів в умовах реформування вищої освіти в Україні	37
<i>Сяська І.О.</i> Впровадження системи екологічної освіти у вищих педагогічних навчальних закладах на засадах сталого розвитку	40
<i>Гнедко Н.М.</i> Технології віртуальної та доповненої реальності в освітньому середовищі вищого навчального закладу	44
<i>Булгаков В.П.</i> Теоретико-методологічні засади педагогічної творчості та майстерності в умовах інформаційного суспільства	48
<i>Серковска-Монка Ядвіга.</i> Що нейронаука може внести до дидактики?	51
<i>Карпенчук С.Г.</i> А якщо звернутися до «Пампедії»	55
<i>Белова С.А.</i> Педагогіка співробітництва у практиці експериментальних Бременських шкіл 20-х рр. ХХ ст.	60
<i>Галатюк М.Ю.</i> Цикл навчального пізнання – основа моделювання навчально-пізнавальної діяльності учнів з природничих предметів	64
<i>Останчук М.В.</i> Методика теоретичного вивчення теми з фізики «Світловий потік і фотометричні величини» в класах природничо-математичного профілю	67
<i>Мороз Л.В., Трофімчук В.М., Василькевич С.С.</i> Використання методу портфоліо в практиці навчання іноземної мови	71
<i>Шевчук О.А.</i> Формування валеологічного світогляду старшокласників загальноосвітнього навчального закладу щодо усвідомлення сутності дорослого життя	75
<i>Плисюк О.Р.</i> Методичні аспекти диференційованого навчання математики в старшій школі з врахуванням різниці в темпі засвоєння знань під час самостійної роботи учнів	77
<i>Галатюк Т.Ю.</i> Формування методологічної культури старшокласників на основі діяльнісного підходу до вивчення природничих предметів	82
<i>Совгар О.М.</i> Захист українського шкільництва в діяльності культурно-освітніх товариств Галичини кінця ХІХ – початку ХХ століття	86
<i>Дубич К.В., Данилюк К.В.</i> Соціальний педагог в організації інклюзивного навчального процесу дітей з обмеженими фізичними можливостями	89
<i>Ставожинська-Гжондел Марія.</i> Багатокультурний діалог в контексті дитячої міграції як виклик сучасній школі	92
<i>Нечипорук Л.І.</i> Проблема ресоціалізації дітей із сімей вимушених переселенців	96
<i>Лукаевич Роланд.</i> Педагогічні й етичні аспекти дослідження безпритульних методом спостереження з неявною участю	99
<i>Павелків В.Р.</i> Формування деструктивної поведінки підлітків як наслідок десоціалізації	103
<i>Бриндіков Ю.Л.</i> Реабілітація як сфера професійної діяльності майбутніх фахівців соціальної сфери	106
<i>Слозанська Г.І.</i> Підготовка майбутніх соціальних працівників до застосування «casework» як методу соціальної роботи в територіальній громаді	111
<i>Левчук І.Б.</i> Рефлексійний вплив соціально-психологічного театру в профілактично-корекційній роботі соціального педагога	114
<i>Лехолетова М.М.</i> Формування здоров'язберігальної компетентності майбутніх соціальних педагогів у навчально-дослідницькій діяльності	118
<i>Косарева О.І.</i> Діагностика рівня розвитку соціальної компетентності як комплексної характеристики особистості майбутнього педагога	122
<i>Марчук Г.В.</i> Дошкільний навчальний заклад як центр формування соціального досвіду старших дошкільників	125
<i>Найда Р.Г.</i> Педагогічне проектування становлення самооцінки дошкільника в умовах освітнього середовища дошкільного закладу	129
<i>Конончук Д.І.</i> Соціально-педагогічна підтримка у формуванні безпечної поведінки підлітків у оздоровчих таборах	132
<i>Катеринюк В.І.</i> АРТ-терапевтичні вправи та техніки у контексті попередження девіацій у дітей та підлітків ...	136
<i>Кононко О.Л.</i> Готовність майбутнього педагога до формування у дошкільників цілісної наукової картини світу	139

<i>Мирончук Н.М.</i> Моделювання ситуацій самоорганізації у контекстній підготовці майбутніх викладачів вищої школи	145
<i>Дзюбишина Н.Б.</i> Компетентнісний підхід у процесі підготовки майбутніх хореографів	149
<i>Волинець Ю.О., Стаднік Н.В.</i> Формування професійно-дослідницької компетентності майбутніх педагогів дошкільної освіти	153
<i>Маліновська Н.В.</i> Підготовка майбутніх вихователів до формування мовленнєвої компетенції у дітей дошкільного віку	157
<i>Романенко Л.В., Романенко К.А.</i> Підготовка майбутнього вчителя до формування алгоритмічної компетентності молодших школярів як наукова проблема	160
<i>Косарева Г.М.</i> Діагностика сформованості когнітивного компонента толерантного ставлення до дітей з особливими потребами у майбутніх вихователів	163
<i>Козачук М.В.</i> Формування професійної компетентності логопеда в умовах інклюзивної освіти	167
<i>Калаур С.М.</i> Використання проблемних ситуацій та завдань під час формування у майбутніх фахівців соціальної сфери готовності до розв'язування професійних конфліктів	171
<i>Коваленко О.В.</i> Управлінські ситуації як засіб підготовки організаторів дошкільної освіти до професійної діяльності	175
<i>Грицай Н.Б.</i> Дидактика біології як базова дисципліна у методичній підготовці майбутніх учителів біології: європейський та український контекст	180
<i>Чуvasова Н.О.</i> Проблемно-креативні ситуації в структуруванні змісту природничих дисциплін як засіб розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів хімії та біології	184
<i>Хміль Н.А.</i> Зміст і структура професійної готовності майбутніх учителів до використання хмарних технологій у навчально-виховному процесі	189
<i>Павлюк Н.П.</i> Ділове спілкування як основа комунікативної культури студентів, викладачів у вищих навчальних закладах	193
<i>Джеджеря К.В.</i> Дефініції «Ділове спілкування», «Професійне спілкування», «Професійне ділове спілкування» у термінологічному тезаурусі стосовно комунікативної підготовки студентів	197
<i>Степанова О.І.</i> Компетентісно-орієнтований підхід при викладанні культури мовлення майбутнім вихователям дошкільних навчальних закладів у контексті гуманізації освітнього процесу вищів	201
<i>Козлюк О.А.</i> Стан підготовки майбутніх вихователів до формування гуманістичної спрямованості спілкування дошкільників	205
<i>Падалка О.І.</i> Когнітивний компонент у структурі пріоритетних педагогічних цінностей майбутніх вихователів	208
<i>Федорова Н.В.</i> Формування гуманістичної педагогічної позиції майбутніх логопедів у процесі професійної підготовки	211
<i>Янциур М.С.</i> Гуманістичний аспект професіологічної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання та технологій	215
<i>Галатюк Ю.М.</i> Формування готовності майбутніх учителів фізики до проектування та організації творчої навчально-пізнавальної діяльності	222
<i>Горопаха Н.М.</i> Організація педагогічної практики студентів спеціальності «Дошкільна освіта»: компетентнісний аспект	225
<i>Мельничук О.В.</i> Педагогічні здібності викладача вищого навчального закладу	230
<i>Павелків К.М.</i> Професійна компетентність майбутнього вчителя іноземної мови: сутність, зміст, структура	232
<i>Мосейчук Ю.Ю.</i> Психолого-педагогічні підходи до педагогічного проектування професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури з високим рівнем культури здоров'я	236
<i>Ващенко О.М.</i> Методологічні засади підготовки майбутнього вчителя до використання здоров'язбережувальних освітніх технологій в навчально-виховному процесі початкової школи	240
<i>Мондич О.В.</i> Методика формування предметної компетентності майбутніх учителів початкових класів з анатомії та фізіології людини	244
<i>Конончук О.А.</i> Компетентнісна складова у професійній підготовці фахівців дошкільної освіти як умова попередження агресивної поведінки дошкільників	247
<i>Руденко Н.М.</i> Формування конфліктологічної культури студентів на заняттях спецкурсу «Конфлікти в дитячому віці»	252
<i>Володько Т.К.</i> Формування творчого потенціалу майбутнього вчителя початкової школи засобами виставкової діяльності	255
<i>Тюска В.Б.</i> Самореалізація майбутнього педагога – організатора дозвілля у клубній діяльності	258
<i>Ваколюк А.М., Дутчак В.В.</i> Вплив фізичної культури на формування всебічно розвиненої особистості	262
<i>Юрчук О.І.</i> Педагогічні умови підготовки студентів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах	265
<i>Войтович О.В.</i> Сутність емоційної саморегуляції вихователя дошкільного закладу	269
<i>Осипчук О.П.</i> Педагогічні умови формування моральної поведінки у молодших школярів	272
<i>Дуброва А.С.</i> Тенденції професійної підготовки вчителя іноземної мови в контексті європейських вимог	275
<i>Станіславчук Н.І.</i> Формування етичної компетентності студентів у вищій школі	278
<i>Луцик Г.О.</i> Готовність майбутніх психологів до роботи з підлітками, схильними до девіантної поведінки як теоретична проблема	280

<i>Горохівська Т.М.</i> Структура професійно-педагогічної компетентності викладача: теоретичний аналіз	284
<i>Воронцова І.В.</i> MIND MAP як засіб підвищення ефективності графічної підготовки студентів технічних коледжів	288
<i>Сушенцева Л.Л.</i> Інтегровані предметні навчальні комплекси як основа формування професійної мобільності педагога професійного навчання машинобудівного профілю	291
<i>Давидович В.О., Томаш В.В.</i> Сучасні підходи в організації групової та індивідуальної навчальної діяльності учнів професійно-технічних навчальних закладів на заняттях з машинобудівельних дисциплін	296
<i>Дичківська І.М.</i> Теоретичне обґрунтування змісту рефлексивного компонента готовності до інноваційної діяльності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів	300
<i>Янциур Л.А.</i> Інноваційно-пошукова робота педагога з методики образотворчої діяльності на різних етапах раннього і дошкільного дитинства	303
<i>Вертузіна В.М., Пугач А.Ю.</i> Формування просторових уявлень у дітей п'ятого року життя (на матеріалі об'єктів екологічної стежини)	306
<i>Глінчук Ю.О.</i> Підготовка майбутніх учителів початкових класів до запобігання учнівського травматизму	309
<i>Павлюк Т.О.</i> Використання елементів народної математики в навчально-виховному процесі дошкільних навчальних закладів	313
<i>Семеняко Ю.Б.</i> Емпіричне дослідження виховання культури споживання медіа-продукції у дітей старшого дошкільного віку в сім'ї	316
<i>Романюк А.А.</i> Реалізація вчителями початкових класів принципу наочності в освітньому процесі початкової школи	320
<i>Артемюва Ю.І.</i> Методичні основи навчання перифразуванню як засобу розвитку комунікативної компетенції учнів	323
<i>Відомості про авторів</i>	327

стимульована прикладом діючого наукового, технологічного парку наблизитиме українські реалії до суспільства знань і професіоналів. Тому очікуючи на державну програму створення та підтримки наукових парків, слід би було розпочати з регіонального масштабу, апробовуючи інтегровану науково-дослідну роботу ВНЗ та підприємств у межах конкретного регіону та місцевого інвестування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонюк Т. Основні фактори стримування інтеграційних процесів у сфері вищої освіти України / Т. Антонюк // Українознавчий альманах. – Вип. 17. – КНУ ім. Тараса Шевченка. – 2014. – С. 165-168.
2. Закон України “Про наукові парки” від 25.06.2009 року №1563-VI [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1563-17. – Назва з екрану.
3. Закон України “Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків” від 16.10.2012 №5460-VI [Електронний ресурс] // Відомості ВРУ. – Режим доступу: zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5460-17. – Назва з екрану.
4. Кирильчук В. Не інноваційна Україна [Електронний ресурс] / В. Кирильчук. – Режим доступу: 3222.ua/article/ne_innovatsyna_ukraina.htm. – Назва з екрану.
5. Освітлогія: витоки наукового напрямку: монографія / за ред. В. Огнев'юка. – К.: ВП “Едельвейс”, 2012. – 336 с.
6. Чудаєва І. Наукові парки: суть, функції та перспективи створення / І. Чудаєва // Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. – 2011. – Вип. 21. – С. 353-361.

REFERENCES

1. Antonyuk T. Osnovni faktory strymuvannya intehratsiynykh protsesiv u sferi vyshchoyi osvity Ukrainy / T. Antonyuk // Ukrayinoznavchyy al'manakh. – Vyp. 17. – KNU im. Tarasa Shevchenka. – 2014. – S. 165-168.
2. Zakon Ukrainy “Pro naukovi parky” vid 25.06.2009 roku #1563-VI [Elektronnyy resurs] // Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1563-VI. – Nazva z ekranu.
3. Zakon Ukrainy “Pro spetsial'nyy rezhym innovatsiynoyi diyal'nosti tekhnolohichnykh parkiv” vid 16.10.2012 #5460-VI [Elektronnyy resurs] // Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5460-17. – Nazva z ekranu.
4. Kyryl'chuk V. Ne innovatsiyna Ukrainy [Elektronnyy resurs] / V. Kyryl'chuk. – Rezhym dostupu: 3222.ua/article/ne_innovatsyna_ukraina.htm. – Nazva z ekranu.
5. Osvitohiia: vytoky naukovoho napryamu: monohrafiya / za red. V. Ohnev'yuka. – K.: VP “Edel'veys”, 2012. – 336 s.
6. Chudayeva I. Naukovi parky: sut', funktsiyy ta perspektivy stvorennya / I. Chudayeva // Naukovyy visnyk NLTU Ukrainy: zbirnyk naukovo-tekhnichnykh prats'. – 2011. – Vyp. 21. – S. 353-361.

О.В. ОКСЕНЮК. НАУЧНЫЙ ПАРК В СИСТЕМЕ ЭДУКОЛОГИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ

В статье представлена попытка анализа стимулирующей функции научного парка в формировании эдукологической компетентности специалистов через создание и поддержку инновационной научной среды в ВУЗе. Раскрыта смысловая система толкований научного и технологического парка; описана история развития научных парков в мировой и отечественной практике. Отмечены перспективы производительной реализации научного парка для ВУЗа.

Ключевые слова: эдукологическая компетентность, профессионализация образования, научный парк, технологический парк, научно-поисковая деятельность.

O.V. OKSENYUK. SCIENTIFIC PARK OF EDUCATIONAL AND LOGICAL SYSTEM OF TRAINING

The article presents an attempt to analyze the function of stimulating scientific park in shaping of educational and logical competence of specialists through the creation and support of innovative scientific environment at universities. Reveals the conceptual system of interpretations of scientific and technological park; describes the history of scientific parks development in the world and domestic practice. Author determined the prospects for productive implementation of scientific park in high schools.

Key words: educational and logical competence, professionalization of education, scientific park, technological park, scientific and research activity.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. Л.Р. Пелех.

Одержано редакцією 03.05.2017 р.

УДК: 378. 091

Т.О. МІЩЕНКО, Н.В. СТАДНІК

СТУДЕНТОЦЕНТРИЧНЕ НАВЧАННЯ ЯК ВЕКТОР РОЗВИТКУ ГУМАНІТАРНОЇ ПАРАДИГМИ ОСВІТИ

У статті акцентовано увагу на потребах зміни традиційної парадигми навчання для студентів «цифрового покоління». Розкрито теоретичні основи студентоцентричного навчання (СЦН) у вітчизняному та європейському освітньому просторі. Вказано цілі, задачі, інструменти для визначення прогресу упровадження студентоцентричної моделі освіти в Україні та стандарти і рекомендації СЦН щодо забезпечення якості у ЄПВО.

Ключові слова: компетентнісний підхід; студентоцентричне навчання; проект Тюнінг; принципи організації СЦН; стандарти і рекомендації СЦН; цілі, завдання, інструменти упровадження моделі СЦН.

© Т.О. Міщенко, Н.В. Стаднік, 2017

На сучасному етапі трансформації українського суспільства поступово відбувається перехід від традиційної гуманітарної парадигми освіти, центром якої стає не людина, що навчається і засвоює «готові знання», а людина, що пізнає істину. При цьому суб'єкт-суб'єктні взаємодії і відносини учасників педагогічного процесу будуються на принципах співпраці, співтворчості, діалогу, обміну думками та взаємної відповідальності за вільний вибір своєї позиції, пізнання світу шляхом обміну духовними цінностями. У зв'язку з цим основними поняттями гуманітарної парадигми освіти доцільно розглядати індивідуальність, суб'єктивність людини та «сенси» і «цінності», які здійснюють розвиток цілісності пізнання і розумінню нею дійсності.

В даний час найбільшою цільовою аудиторією системи вищої освіти є представники нового покоління XXI ст., яке називають «цифрове покоління» тому, що з самого народження їх життя проходить в умовах збільшення обсягу інформації, знань та інформаційних технологій в житті суспільства; в умовах наростаючої інформатизації суспільства з використанням телефонії, мережі Інтернет і електронних ЗМІ. У вишах має бути сучасне електронне демонстраційне обладнання для навчальних презентацій, фільмів, тестувань з боку викладача та задля використання цих технологій самими студентами [3].

Створюючи нові умови для організації інформаційно-навчального середовища (переважно у форматі «Змішаного навчання»), студенти мають змогу вивчати лекційний матеріал самостійно за контентом викладача, а на інтерактивних семінарсько-практичних заняттях виконувати різні види компетентісно орієнтованих завдань (КОЗ), що реально витісняє з вишів репродуктивну парадигму навчання. На нашу думку, у майбутньому смисл і цінності вищої школи можуть бути пов'язані не лише із зміною змісту вищої освіти, але й трансформацією викладача як конструктора інформаційного освітнього середовища і партнера, тьютора (або тьюторський супровід – це особливий тип гуманітарного педагогічного супроводу, який актуальний сьогодні).

Тому прагнучи в умовах глобального інформаційного простору, нас змушує замислитися проблема відповідності – *покоління студентів XXI ст. і застарілість використання традиційної парадигми навчання XX ст.* Саме тому є доцільним розглядати проблему реалізації компетентісної підготовки сучасних педагогів за методологією студентоцентричного навчання в ракурсі гуманітарної парадигми.

Термін студентоцентроване навчання (Student-centred learning, SCL) широко розповсюджений у науково-педагогічній літературі. Сьогодні освітній процес, орієнтований на студента, все в більшій мірі визначається тим, чого хочуть саме вони досягти. Студент набуває більшої самостійності у виборі шляхів освоєння навчального матеріалу [5].

Компетентісний підхід в Україні є ключовим методологічним інструментом реалізації цілей Болонського процесу та за своєю суттю є студентоцентрованим, в якому на перше місце висувається не інформованість людини, а вміння розв'язувати проблеми, які виникають у пізнанні і поясненні явищ дійсності, у взаємовідносинах людей і т. п. Для організації такого навчання в європейській вищій освіті закріпився термін «студентоцентроване навчання» (але у останніх вітчизняних документах [4] використовують термін «студентоцентричне навчання»), для якого характерні інноваційні методи викладання і оцінювання.

Актуальні проблеми модернізаційних зрушень в системі вищої освіти в контексті входження України до європейського освітнього простору розглядаються в багатьох роботах науковців. Серед найбільш вагомих досліджень слід відзначити методичні матеріали наукових експертів Програми «Еразмус+» таких як: І. Бабин, М. Винницький, С. Калашникова, В. Луговий, Ю. Рашкевич, А. Ставицький, Ж. Таланова, О. Шаров та інших, які доступні у он-лайн режимі.

А. Ставицький у своїй презентації «Результати навчання та студентоцентроване навчання як необхідні умови розроблення освітніх програм» (2016) визначив сутність результатів навчання для викладача і для студента, а саме – викладачі інформують про: зміст, завдання, стратегії навчання, види навчальної діяльності для студентів, формулюють критерії оцінки завдань; а студенти надають: основу для вибору траєкторії навчання, підготовку до оцінки, точку відліку для їх власного розвитку. Науковець вказав вимоги нових освітніх програм: зміна мислення студентів та викладачів, стимулювання роботи викладача, а не оцінка його наукових результатів, впровадження цифрових технологій у навчання, ресурсне забезпечення.

За визначенням Ю. Рашкевича «Студентоцентровані програми вимагають зміни парадигми, а отже – зміни способу мислення викладачів, відповідальних за розроблення та реалізацію освітніх програм. У контексті студентоцентричного навчання для навчального процесу є дуже важливим бути прозорим та зрозумілим» [7].

Незважаючи на значні напрацювання українських вчених щодо реалізації компетентісного підходу у вищій освіті, існує потреба у висвітленні актуальної проблеми студентоцентричного навчання.

Мета статті – розкрити теоретичні основи організації студентоцентричного навчання у вітчизняному та європейському освітньому просторі.

Поняття студентоцентрованого навчання зародилося у західній педагогіці і асоціюється з діяльністю та дослідженнями Ф. Хейворда (1905) та одержало подальший розвиток у роботі Д. Дьюї (1956). Важливим поштовхом до зміни парадигми в освіті та розвитку студентоцентрованого навчання стали дослідження К. Роджерса у 1980-і роки, який вперше запровадив студентоцентрований підхід у дидактику вищої освіти. Концепція студентоцентрованого навчання, в основу якої покладені результати навчання, початково розвинута в США в другій половині XX століття і пов'язана з роботою Ж. Піаже (розвивальне навчання) і М. Ноулза (самокероване навчання). У ній (2003) були виділені такі основні елементи: опора на активне, а не пасивне навчання; акцент на глибоке вивчення і розуміння; підвищення відповідальності і підзвітності з боку студентів; розвиток почуття самостійності у студентів; взаємозалежність між викладачем і студентом; взаємна повага у відносинах між студентами і викладачем; рефлексивний підхід до навчального процесу з боку і викладача і студентів [10].

Сучасного розмаху концепція студентоцентрованого навчання досягла після 2000 р. у зв'язку з розвитком Болонського процесу, важливим внеском в її імплементацію стали матеріали міжнародного проекту «Гармонізація освітніх структур в Європі» Тюнінг (Tuning educational structures in Europe, TUNING) [5].

Серед основних досягнень міжнародного проекту Тюнінг є створення теоретичного підґрунтя та практичних інструментів задля ефективної реалізації студентоцентрованого навчання, в основу якого покладено компетентнісний підхід до створення та реалізації освітніх програм. Для освітньої галузі в проєкті Tuning «Освіта» розроблено перелік узагальнених для всіх педагогічних працівників компетентностей, які орієнтовані на ефективну реалізацію своєї професійно-педагогічної діяльності за будь-яким фаховим спрямуванням [6].

У звіті «Тенденції 2010: Десять років змін в Європейській Вищій Освіті» описані тенденції, пов'язані з введенням студентоцентрованого навчання:

- Існує зміщення акцентів від викладача до студента і того, що вивчається.
- Студентоцентрований підхід до навчання включає в себе різні відносини між викладачем і студентом, в силу чого викладач стає помічником-фасилітатором, де відповідальність за навчання спільна, і процес навчання обговорюється.
- Студенти розглядаються як особистості – враховується їх досвід, особливості, здібності сприйняття, інтереси і потреби.
- Студенти «конструюють» свій власний зміст за допомогою активного навчання, рефлексії, а так само за допомогою знахідок і відкриттів.
- Найчастіше акцентується міжпредметність з метою досягнення більш високого рівня базових умінь і знань.
- Студент залучений в процес вибору того, що вивчати.
- Студентоцентроване навчання більше орієнтується на результати, ніж на вхідні фактори.
- Процес навчання є не тільки передачею знань, а й більш глибоким розумінням і формуванням критичного мислення.
- Студентоцентрований підхід сприяє розвитку змішаних навчальних моделей, де навчання передбачається протягом усього життя [5].

Найбільш повна інтерпретація студентоцентричного навчання викладена в «Довідковому керівництві для студентів, співробітників та вищих навчальних закладів» (2010), яке є частиною європейського проєкту під назвою «Время новой парадигмы в образовании: студентоцентрированное обучение». Цей довідник містить концепцію студентоцентрованого навчання, у якій визначена сутність, принципи, цілісна конструкція СЦН.

Студентоцентроване навчання являє собою тип мислення, який багато в чому пов'язаний з конструктивістськими теоріями навчання. Для СЦН характерні інноваційні методи викладання, які стимулюють навчання, що здійснюється у взаємодії між викладачами і студентами, формує навички, такі як розв'язання проблем, критичне мислення і рефлексивне мислення.

Основними принципами визначено: студентоцентроване навчання вимагає постійного рефлексивного процесу; акцент на критичному й аналітичному навчанні та розумінні; студенти дотримуються різних стилів навчання; студенти мають різні питання і інтереси; вибір має найважливіше значення для ефективності на студента навчання; студенти володіють різним досвідом і базовими знаннями; студенти покликані контролювати своє навчання; студентоцентроване навчання означає «створення можливостей», а не «інформування»; навчання вимагає співпраці між студентами і викладачами.

Цілісна конструкція СЦН розкриває: його переваги для студентів і викладачів; роль у зміні мислення; реалізацію викладачами (мотивація студентів; знання студентів викладачами; вибір методів викладання і навчання; вибір методів оцінювання студентів; використання інформаційних технологій для вдосконалення); реалізацію СЦН навчальним закладом (конструювання навчальних програм і використання результатів навчання; внутрішня оцінка якості методів оцінювання; безперервний професійний розвиток викладацького персоналу; використання інформаційних систем для підтримки СЦН [10].

У багатьох дослідженнях студентоцентричного навчання підкреслюється, що зміщення акцентів в освітньому процесі на учіння студента має спричинити за собою розвиток методичного, організаційного та технологічного забезпечення, *зміну ролей викладача* – менеджера, організатора, тьютора, фасилітатора, консультанта, модератора. Новий підхід до управління освітнім процесом передбачає також *формування партнерських відносин зі студентом*, оскільки різко підвищується самоактуалізація студента як майбутнього професіонала не тільки в процесі навчання, а й в процесі контролю його результатів. Такі відносини повинні характеризуватися ясністю і прозорістю вимог, як до рівня навчальних досягнень, так і до процедур контролю, а також наявністю «зворотного зв'язку» із студентом, доступністю результатів і їх аналізу для всіх зацікавлених сторін [1].

На нашу думку, забезпечити виконання нових ролей викладача і студентів у студентоцентричному навчанні можливо завдяки використанню інноваційних навчальних технологій – розвитку критичного мислення, ІКТ, проєктної діяльності, модульного, контекстного, інтерактивного і проблемного навчання, ситуативного моделювання, ігрових, тренінгових, які включають проблемний, пошуковий, дослідницький методи викладу матеріалу і сприяють формуванню здатності застосовувати знання для виконання завдань та розв'язання задач і проблем.

СЦН вимагає постійного рефлексивного процесу, який сприяє розвитку суб'єктивності студента і викладача й дає можливість відстежувати зміни у своєму особистісному і професійному розвитку.

Сучасна модель студентоцентрованої освіти має багато спільного з новою парадигмою вищої освіти, що виникла у США в 1990-х р.р. і позначає собою зміни визначення місії та мети університету, критеріїв його успіху, структури навчального процесу, теорії навчання, принципів фінансування, а також тлумачення ролей викладачів і студентів. Аналізуючи світовий досвід ми дійшли висновків, що європейська і американська системи вищої освіти відрізняються і

... навіть, серед країн-учасниць Болонського процесу існують розбіжності у підходах до побудови освітньої моделі, а ... введени у путівнику проекту «Тюнінг» пропозиції, мають лише рекомендаційний характер. Отже, кожна країна – ... країни Болонського процесу будує свою освітню модель, враховуючи національну специфіку і особливості [2].

Прагнення до введення моделі студентоцентричного навчання у вітчизняну освітню практику є одним з ... ключових завдань імплементації Закону України «Про вищу освіту». Особливої уваги заслуговує зафіксоване в ... статті 62 формулювання прав студентів. Вперше визнано право студентів на «вибір навчальних дисциплін у межах, ... передбачених відповідною освітньою програмою та робочим навчальним планом, в обсязі, що становить не менш ... як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС [4].

За результатами аналітичного звіту «Моніторинг інтеграції української системи вищої освіти в ... Європейський простір вищої освіти та наукового дослідження» (2014) до основних інструментів Болонського ... процесу прийнято відносити: національні та європейські рамки кваліфікацій (НРК, ЄРК), Європейську кредитну та ... трансферно-накопичувальну систему (ЄКТС), результати навчання, студентоцентричне навчання, а також додаток ... до диплому європейського зразка (Diploma Supplement). В Україні концепт студентоцентризму в останні 10-15 ... років набуває дедалі більшої популярності та поступово трансформується в одну з головних засад Болонського ... процесу. Саме ці обставини окреслюють орієнтацію освіти на відкритість, співпрацю, активність, недирективність ... та неформальність у стосунках, участь студента у формуванні навчальних програм та їх вдосконаленні [4].

Прагнучи створити систему оцінювання прогресу у впровадженні студентоцентричної моделі освіти в ... Україні, у 2014 році науковцями під керівництвом Т. Фінікова і О. Шарова було сформульовано її *цілі, задачі та ... інструменти*.

1. До цілей студентоцентричної моделі освіти можна віднести здобуття кожним випускником вищого навчального закладу: широких знань; добрих базових вмінь та компетенцій; належних вмінь вчитись, розвинутого організаційного мислення, які дозволяють з успіхом діяти в умовах невизначеності; достатнього досвіду у використанні знань і компетенцій для вирішення незнайомих проблем та завдань; поваги до загальних правил громадянської поведінки, що формують основи довіри та співпраці у суспільстві.
2. Досягнення цілей студентоцентричного навчання можливе в разі вирішення таких основних задач: підготовка студентів до життя як активних громадян демократичного суспільства; підготовка до професійної діяльності; забезпечення особистісного розвитку студентів; формування потреби в навчанні впродовж життя.
3. До кількісних та якісних інструментів, що характеризують успішність впровадження студентоцентричного навчання належать:

- 1) наявність широкого поля можливостей у формуванні власних освітніх траєкторій студентів;
- 2) доступність навчання за сучасними інтерактивними методиками;
- 3) забезпечення активної участі студентства у формуванні змісту навчання;
- 4) ресурсна підтримка створення середовища студентоцентричного навчання;
- 5) стимулювання академічної мобільності та її організаційно-фінансове забезпечення;
- 6) формування потреби та заохочення соціальної активності студентства;
- 7) пробудження прагнення до наукової роботи та внутрішньої потреби в дослідницькому пошуку [4].

Європейські стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості вищої освіти (їх зміст у повному обсязі) стали орієнтирами для розвитку навчальних середовищ вузів і покладені в основу розробки положення про моніторинг і контроль якості вищої освіти у ВНЗ. У пункті 1.3. виділено стандарти і рекомендації щодо студентоцентрованого навчання, викладання та оцінювання.

Стандарт: Заклади повинні забезпечити реалізацію програм таким чином, щоб заохотити студентів брати активну роль у розвитку освітнього процесу, а оцінювання студентів відображало цей підхід.

Рекомендації: Студентоцентричне навчання і викладання відіграють важливу роль у стимулюванні студентської мотивації, саморефлексії та залучення в навчальний процес. Це вимагає ретельної розробки структури і способу подачі навчальних програм та оцінювання результатів [9].

«Оцінювання осіб, що навчаються, є центром студентоцентрованої моделі – саме оцінювання робить модель навчання студентоцентрованою.

Студентоцентрована модель формується на перетині трьох ключових процедур освітнього процесу: функціонування ефективного освітнього оточення (доступ до навчальних ресурсів, можливість обміну досвідом через програми мобільності тощо), взаємодії викладачів і студентів та обов'язкове залучення студентів у процеси моніторингу освітніх програм і в процедури удосконалення оцінювання» [8].

Головною місією модернізації освіти в Україні вважаємо підвищення якості вищої освіти через тісний взаємозв'язок між студентоцентричним навчанням, викладанням, оцінюванням, який забезпечує результати навчання.

Студентоцентричне навчання розглядається як процес якісної трансформації навчального середовища для студентів та інших осіб, які навчаються, метою якого є поліпшення їх автономії і здатності до критичного мислення на основі результатного підходу, що передбачає: на першому місці не інформованість студента, а вміння розв'язувати проблеми; переміщення уваги з «викладання» на «учіння» із центронування на студенті; зміну ролі викладача з «передавача знань» на навчального консультанта, тьютора; використання сучасних методів і засобів навчання та оцінювання; розвиток суб'єкт-суб'єктних стосунків і навчального партнерства; участь студентів у формуванні змісту навчання; розробку студентом індивідуальної траєкторії навчання; розвиток пізнавальної самостійності студентів і підвищення їх відповідальності за власні результати навчання; організацію рефлексивної діяльності і постійного зворотного зв'язку.

На нашу думку, важливе значення для викладача ВУЗу є володіння теоретичними основами організації студентоцентричного навчання. Для розробки процедури моніторингових досліджень щодо якості освіти в

конкретному закладі доцільно використовувати інструменти, що характеризують успішність упровадження моделі СЦН. Отже, студентоцентроване навчання є вектором розвитку гуманітарної парадигми освіти як парадигми цілісності пізнання і розуміння суб'єктом дійсності, що потребує створення інноваційного освітнього середовища у вищій школі. Перспективою подальших досліджень вважаємо проблеми психодидактики вищої школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабин І.І. Зміна парадигми підходу до навчання в університеті – із орієнтованого на викладача до студентоцентрованого як основна вимога ЄПВО / І.І. Бабин // Політика інтелектуальної власності в університетах і науково-дослідних установах. – Л., 2016. – С. 68-71.
2. Кулага І.В. Сучасна парадигма студентоцентрованої освітньої моделі / І.В. Кулага, О.В. Ткаченко // ДВНЗ «КНЕУ ім. В. Гетьмана». – 2016. – С.18-19.
3. Кушніренко І.Ю. Стосовно проблеми вибору ресурсів для організації освітнього процесу «Покоління Z» / І.Ю. Кушніренко // Управління якістю підготовки фахівців: збірник тез Всеукраїнської наук.-метод. конференції. – Одеса, ТЕС. 2017. – С.47-48.
4. Моніторинг інтеграції української системи вищої освіти в Європейський простір вищої освіти та наукового дослідження: моніторинг, дослідж.: аналіт. Звіт / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. Фонд дослідж. освіт. політики»; за заг. ред. Т.В. Фінікова, О.І. Шарова. – К.: Таксон, 2014. – С.37-39.
5. Носко І.В. Студентоцентрированное образование как основополагающий принцип Болонских реформ в высшей школе / И.В. Носко // Вектор науки ТГУ. – Владивосток, 2011. – № 1(4). – С. 126-138.
6. Проект Тюнінг «Гармонізація освітніх структур в Європі». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_Brochure_Ukrainian_version.pdf. – Назва з екрану.
7. Рашкевич Ю.М. Методичні рекомендації для розроблення профілів ступеневих програм, включаючи програмні компетентності та програмні результати навчання / пер. з англ. Національного експерта з реформування вищої освіти Програми Еразмус+, д-ра техн. наук, проф. Ю.М. Рашкевича. – К.: ТОВ «Поліграф плюс», 2016. – С. 11.
8. Скляр І.Д. Оцінювання у студентоцентрованій моделі / І.Д. Скляр // Студентоцентризм у системі забезпечення якості освіти в економічному університеті: зб. матеріалів Всеукр. наук.-метод. конф. за міжнар. участю (Київ, 2-3 березня 2016 р.). – К.: КНЕУ, 2016. – С. 42-43.
9. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – Режим доступу: http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/standards-and-guidelines_for_qa_in_the_ehea_2015.pdf. – Назва з екрану.
10. Студентоцентрированное обучение. Справочное руководство для студентов, сотрудников и высших учебных заведений Европейский союз студентов. Брюссель, октябрь, 2010. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.esib.org/documents/publications/SCL_toolkit_ESU_EI.pdf. – Название с экрана.

REFERENCES

1. Babyn I.I. Zmina paradyhmy pidkhdodu do navchannya v universyteti – iz oriyentovanoho na vykladacha do studentotsentrovanooho yak osnovna vymoha YePVO / I.I. Babyn // Polityka intelektual'noyi vlasnosti v universytetakh i naukovodo-doslidnykh ustanovakh. – L., 2016. – S. 68-71.
2. Kulaha I.V. Suchasna paradyhma studentotsentrovanoi osvith'oyi modeli / I.V. Kulaha, O.V. Tkachenko // DVNZ «KNEU im. V. Het'mana». – 2016. – S. 18-19.
3. Kushnirenko I.Yu. Stosovno problemy vyboru resursiv dlya orhanizatsiyi osvith'oho protsesu «Pokolinnya Z» / I.Yu. Kushnirenko // Upravlinnya yakistyu pidhotovky fakhivtsiv: zbirnyk tez Vseukrayins'koyi nauk.-metod. ronferentsiyi. – Odesa, TES. 2017. – S.47-48.
4. Monitorynh intehratsiyi ukrayins'koyi systemy vyshchoyi osvity v Yevropeys'kyu prostir vyshchoyi osvity ta naukovoho doslidzhennya: monitorynh. doslidzh.: analit. zvit / Mizhнарод. blahod. Fond «Mizhнарод. Fond doslidzh. osvith. polityky»; za zah. red. T.V. Finikova, O.I. Sharova. – K.: Takson, 2014. – S. 37-39.
5. Nosko I.V. Studentotsentrirovannoe obrazovanie kak osnovopolagayushchii printsip Bolonskikh reform v vyshei shkole / I.V. Nosko // Vektor nauki TGU. – Vladivostok, 2011. – № 1(4). – S. 126-138.
6. Proekt Tyuninh «Harmonizatsiya osvithnikh struktur v Yevropi». – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/dotsuments/General_Brochure_Ukrainian_version.pdf. – Nazva z ekranu.
7. Rashkevych Yu.M. Metodychni rekomendatsiyi dlya rozroblennya profiliv stupenevykh prohran, vklyuchayuchy prohranni kompetentnosti ta prohranni rezul'taty navchannya / per. z anhl. Natsional'noho eksperta z reformuvannya vyshchoyi osvity Prohramy Erasmus+, d-ra tekhn. nauk, prof. Yu.M. Rashkevycha. – K.: TOV «Polihraf plyus», 2016. – S. 11.
8. Sklyar I.D. Otsinyuvannya u studentotsentrovaniy modeli / I.D. Sklyar // Studentotsentryzm u systemi zabezpechennya yakosti osvity v ekonomichnomu universyteti: zb. materialiv Vseukr. nauk.-metod. konf. za mizhнар. uchastyu (Kyuyiv, 2-3 berezen'. 2016 r.). – K.: KNEU, 2016. – S. 42-43.
9. Standarty i rekomendatsiyi shchodo zabezpechennya yakosti v Yevropeys'komu prostori vyshchoyi osvity (ESG). – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.britishtsountsil.org.ua/sites/default/files/standards-and-guidelines_for_qa_in_the_ehea_2015.pdf. – Nazva z ekranu.
10. Studentotsentrirovannoe obuchenie. Spravochnoe rukovodstvo dlya studentov, sotrudnikov i vysshikh uchebnykh zavedenii Evropeiskii soyuz studentov. Bryussel', oktyabr', 2010. – [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: http://www.esib.org/documents/publications/SCL_toolkit_ESU_EI.pdf. – Nazva z ekranu.

Т.А. МИЩЕНКО, Н.В. СТАДНИК. СТУДЕНТОЦЕНТРИЧНОЕ ОБУЧЕНИЕ КАК ВЕКТОР РАЗВИТИЯ ГУМАНИТАРНОЙ ПАРАДИГМЫ ОБРАЗОВАНИЯ

В статье акцентировано внимание на потребностях изменения традиционной парадигмы обучения для студентов «цифрового поколения». Раскрыты теоретические основы студентоцентричного обучения (СЦО) в отечественном и европейском образовательном пространстве. Указаны цели, задачи, инструменты для оценки прогресса внедрения студентоцентричной модели образования в Украине и стандарты, рекомендации СЦО по обеспечению качества в ЕПВО.

Ключевые слова: компетентностный подход; студентоцентричное обучение; проект Тюнинг; принципы организации СЦО; стандарты и рекомендации СЦО; цели, задачи, инструменты внедрения модели СЦО.

T.O. MISHCHENKO, N.V. STADNIK. STUDENTCENTRIC LEARNING AS A VECTOR OF DEVELOPMENT OF HUMANITARIAN EDUCATION PARADIGMA

In the article the attention is focused on the traditional paradigm changes needs for teaching students of the «digital generation». Theoretical basis of studentcentric learning (SCL) in national and European educational space are described. Objectives, tasks, tools for measure progress of introduction the studentcentric model of education in Ukraine are shown, the standards and recommendations of the SCL for quality assurance in the ESHE are introduced.

Key words: competence approach, studentcentric learning, Tuning project, principles of SCL, standards and guidelines of SCL, objectives, goals and tools of implementation SCL models.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. Т.В. Потапчук.

Одержано редакцією 10.05.2017 р.

УДК: 378.147 - 057.87

Л.П. ПЕТРУК

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У статті розглядаються теоретико-методичні основи організації самостійної роботи студентів. Проаналізовано різні підходи щодо визначення ролі самостійної роботи студентів у навчально-пізнавальному процесі у вищому навчальному закладі. Розкрито особливості організації самостійної роботи на прикладі вивчення педагогічних дисциплін у вищій школі.

Ключові слова: самостійна робота, зміст та структура самостійної роботи, психолого-педагогічна готовність студентів до здійснення самостійної роботи, засоби, методи та форми самостійної роботи, форми контролю самостійної роботи.

Навчальний процес у вищій школі сьогодні спрямований на підготовку фахівця, який спроможний ініціативно, творчо мислити, самостійно поповнювати свої знання та успішно застосовувати їх на практиці. Тому основним завданням вищої школи на сучасному етапі стає не лише репродуктивне відтворення готових знань, а й організація самостійної роботи студентів. У зв'язку з впровадженням кредитно-модульної системи навчання у ВНЗ значна частина навчального матеріалу виноситься на самостійне опрацювання студентами. Це зафіксовано у сучасних навчальних програмах МО і Н України для вищих навчальних закладів. Рекомендаційні норми – від 1/3 до 2/3 загального обсягу навчального часу – відводиться на самостійну роботу. Це є свідченням того, що самостійна робота є важливим резервом підвищення ефективності підготовки спеціалістів. Поряд з тим, психолого-педагогічні дослідження з цієї проблеми дозволяють зробити висновок про те, що понад 50% студентів не готові до здійснення самостійної роботи через відсутність необхідних навичок та умінь, належної мотивації, відсутності чітких методик щодо організації цієї роботи. У зв'язку з посиленням ролі самостійної роботи у навчально-пізнавальному процесі актуальною стає проблема раціональної організації самостійної роботи з урахуванням готовності до неї як студентів, так і викладачів.

Мета статті – проаналізувати теоретико-методичні основи організації самостійної роботи, акцентуючи увагу на формуванні у студентів відповідних умінь та навичок щодо здійснення самостійної роботи, а також розкрити особливості методики її організації на прикладі вивчення педагогічних дисциплін.

Проблемі організації самостійної роботи студентів у системі вищої освіти присвячені дослідження таких вчених: М.Г. Гарунова [1], В.І. Євдокимова [3], Г.С. Заскалетти [2], І.Ф. Прокопенка [4], І.А. Шайдур [5] та ін. Організацію самостійної роботи студентів на молодших курсах розглядали К.Д. Бабенко, О.Г. Мороз, В.С. Тесленко; проблемою управління самостійною роботою студентів в позааудиторний час займалися Т.В. Клименко, В.П. Шлак; формування умінь студентів планувати свою пізнавальну діяльність в позааудиторний час досліджували А.А. Лошак, О.М. Козак, М.П. Красницький та ін.

Незважаючи на широкий та багатоплановий характер досліджень, присвячених організації самостійної роботи студентів, багато питань цієї складної проблеми залишаються поки що не з'ясованими. Так, у теорії й практиці мають місце значні розходження, пов'язані з трактуванням самого поняття «самостійна робота студентів», не розкриті достатньо мірою зв'язки й співвідношення між метою організації самостійної роботи студентів і способами її реалізації, не повністю вивчені теоретичні передумови організації самостійної роботи студентів, орієнтовані на їхні індивідуальні особливості та ін.

Аналіз літератури засвідчує, що провідними напрямками досліджень проблеми самостійної роботи студентів є: 1) планування й фізичні затрати часу на самостійну роботу; 2) впровадження організаційних форм і методів, які

© Л.П. Петрук, 2017